

El consum RESPONSABLE

El consum RESPONSABLE

①

②

③

④

⑤

⑥

⑦

⑧

Introducció

El model actual de consum i els seus límits

El diccionari defineix “consumir” amb diverses accepcions, entre les quals hi ha “*gastar, destruir (alguna cosa) per descomposició,*” com ara la llenya que es consumeix a la llar de foc; “*prendre alguna cosa*” com passa amb els aliments o “*utilitzar (un producte) per a satisfer una necessitat real o creada*”.

Tots nosaltres som consumidors, sobretot a casa, on en les darreres dècades s'han multiplicat els productes i elements quotidians de consum (mobles, electrodomèstics, etc.), però també a la feina, a l'escola o en el temps lliure. Consumim béns i serveis per satisfer les nostres necessitats més bàsiques, com el menjar, i també per facilitar-ne d'altres que milloren la nostra qualitat de vida (mobilitat, oci, etc.).

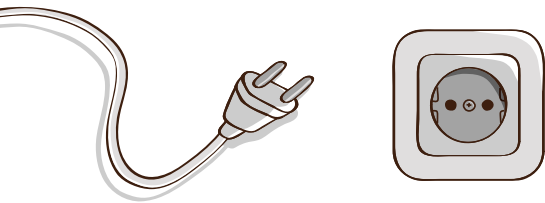
La generalització del model de vida actual unit a la magnitud de la població humana (actualment ja som més de 7.100 milions de persones al planeta) i a la tendència demogràfica a l'alça (segons l'ONU l'any 2050 serem 9.600 milions els habitants al món) fan que el consum, o millor dit, la manera com practiquem el consum, sigui un problema de gran importància per la sostenibilitat del planeta.

Sabíeu que...

La idea que el consum i l'explotació dels recursos naturals tenen un límit queda molt clara amb el concepte de **petjada ecològica** proposat per Rees i Wackernagel a la dècada dels noranta.

Aquesta “petjada” és l'expressió en termes de superfície de l'espai necessari per satisfer les necessitats del model de consum. Inclou des de l'explotació de recursos naturals i matèries primeres (energia, aigua, fusta, etc.) fins a l'espai que cal per dipositar els sobrants d'aquestes (residus, emissions de gasos a l'atmosfera, aigües residuals, etc.), passant per l'ocupació de terreny per desenvolupar les nostres activitats.

S'estima que la petjada ecològica global és 1,5 vegades la superfície del planeta, fet que suposa que consumim més recursos naturals i produïm més residus dels que la Terra pot assumir. Dintre d'aquesta globalitat hi ha diferències entre les zones del món; la petjada ecològica promig s'estima en 5 hectàrees/habitant, però els països desenvolupats hi contribueixen més (p. ex. els Estats Units: 9,5 ha/hab.) i els països pobres menys (p. ex. la Costa d'Ivori: 0,9 ha/hab.).

S'estima que:

- Cada any s'incrementa un 2% el **consum mundial d'energia** i les principals fonts (80%) continuen essent els combustibles fòssils. El resultat d'aquest consum d'energia fòssil és, entre d'altres, l'emissió a l'atmosfera d'uns 8 milions de tones de CO₂ anuals, una quarta part més que fa una dècada.

- El **consum d'aigua** en el darrer segle s'ha multiplicat per sis, el doble que la taxa de creixement demogràfic, i les Nacions Unides alerta que si es mantenen els hàbits actuals, en les properes dues dècades augmentarà un 40% més. Actualment es consumeixen al món 3.800 km³ d'aigua cada any, el 70% de les quals es destinen a l'agricultura, el 20% a la indústria i el 10% a l'ús domèstic, i alhora fruit d'aquesta activitat aboquem 2 milions de tones d'aigües residuals i deixalles industrials i agrícoles als rius.

En el dia a dia, s'estima que un ciutadà europeu consumeix una mitjana de 200 litres, mentre que un nord-americà en gasta 400, tot i que 50 litres/dia és la despesa d'aigua assenyalada per l'Organització Mundial de la Salut com adequada. Paral·lelament, 1.700 milions de persones no tenen accés a aigua potable, una xifra que es preveu que s'incrementi fins als 2.500 milions al llindar de l'any 2025.

- El ritme de **desforestació** al planeta és d'uns 200 km² de boscos al dia, fet que suposa cada any una quantitat similar a tota la superfície de Grècia. Molta d'aquesta desforestació es deu a la conversió de la terra en cultius i al consum de productes forestals.

El model actual és, sense cap mena de dubte, insostenible, ja que vivim en un planeta amb límits naturals evidents. De Terra només en tenim una, i tant l'espai com els recursos són limitats, alguns perquè no són renovables i d'altres perquè sí que ho són però els explotem a un ritme molt superior a la seva capacitat de renovació.

La major part de la factura ecològica es deu a l'acció dels països occidentals. Tot i que només hi viu una cinquena part de la població mundial, són els responsables de les tres quartes parts del consum de recursos al món i de produir la mateixa proporció d'emissions contaminants i residus del planeta.

És precisament en la reflexió sobre els límits i les conseqüències del nostre model de vida que al final de la dècada dels setanta neix el concepte de creixement sostenible i més tard el concepte de **sostenibilitat**, definida com la capacitat de satisfer les necessitats de la població actual sense comprometre els recursos i possibilitats de les generacions futures.

Les alternatives: consum responsable i compra verda

El **consum responsable** és l'alternativa al model de consum tradicional proposada des de la cultura de la sostenibilitat. Es basa en els seus mateixos principis: **satisfer les nostres necessitats amb el menor impacte negatiu pel medi ambient i donant lloc a sinergies positives o valor afegit per la societat (equitat, justícia social, solidaritat i respecte als drets humans).**

El consum responsable no és una acció puntual, sinó que suposa un procés que comprèn diverses fases. En aquest sentit, la **compra verda** és la primera part de la cadena de consum responsable, perquè suposa **l'acció de triar i adquirir béns i serveis respectuosos amb els principis d'aquest consum responsable i que, per tant, vetllen per la sostenibilitat ambiental i social.**

Sabíeu que...

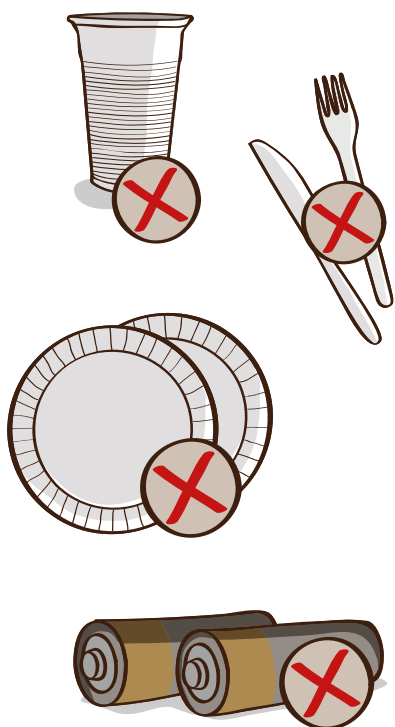
El **decreixement** és una altra de les propostes orientades a canviar el model tradicional de consum que va començar a prendre força a la dècada dels noranta amb treballs d'economistes com Serge Latouche.

Es basa en reconèixer que ja que un creixement econòmic continu en un planeta limitat és impossible i que actualment ja hem superat molts límits socioambientals (pobresa, salut, contaminació, esgotament dels recursos, etc.), cal reduir el nostre nivell de consum apostant per menys béns i més sinergies positives socials i amb la natura.

Hem de ser conscients que la nostra tria com a consumidors és una acció essencial, perquè és la que legitima o no els procediments i els mitjans que porten a terme tots els agents econòmics que formen la cadena de producció, distribució i comercialització dels béns i serveis. Per tant, les nostres decisions i accions individuals i col·lectives a l'hora de consumir tenen en si mateixes la capacitat de canviar les coses.

Els criteris que generalment s'accepten per classificar un producte o servei com a consum responsable o compra verda en comparació amb les opcions menys sostenibles són els que:

- Suposen un **estalvi de recursos** en les fases de producció i distribució, amb l'estalvi econòmic consegüent que això implica. En aquest cas, la **reducció** és el concepte clau, perquè minimitzant el malbaratament de materials, per exemple eliminant embalatges i envasos innecessaris, o d'energia, prioritzant solucions de proximitat en comptes del transport a llarga distància, es redueix l'impacte ambiental del consum (emissions contaminants, producció de residus).
- Fan servir recursos **renovables** i/o materials **reciclat**s en el seu procés de producció i distribució.
- No incorporen productes tòxics ni contaminants per la salut i el medi.
- Tenen un **cicle de vida llarg**, és a dir, són productes duradors, reutilitzables, de baix manteniment i fàcils de reparar, que defugen dels ítems "usar i llençar".
- Són fàcils de gestionar com a residu (tenen un desmuntatge senzill, tractaments no contaminants, no incorporen substàncies tòxiques o perilloses que dificulten els processos, etc.).

En aquest sentit, els productes que incorporen alguna d'aquestes millores en part o en la totalitat del seu cicle de vida es coneixen com **ecoproductes** o productes **ecodissenyats**.

Una manera senzilla i ràpida d'identificar-los i diferenciar-los és per les **ecoetiquetes** o certificacions de què disposen ([vegeu el capítol 7](#)).

A banda de les qüestions ambientals, vetllar per la sostenibilitat en el consum suposa tenir en compte aspectes socials, no només en la producció, distribució i gestió dels residus dels productes que contribueixin a generar problemes de pobresa, especulació econòmica, conflicte, marginació o discriminació, etc., sinó també en el respecte d'un valor afegit de desenvolupament humà.

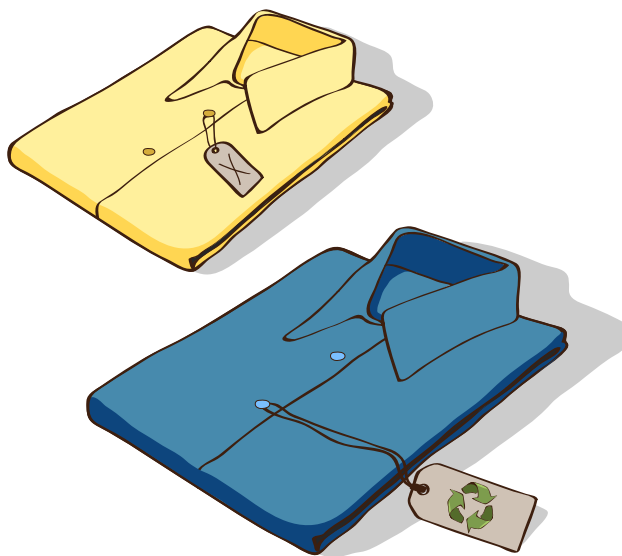
Allargar la vida dels productes és la millor opció per optimitzar el nostre consum, evitant en la mesura del possible llençar els productes sense motiu aparent. Per això, és clau la pràctica de la **reutilització**.

Quan parlem de reutilització fem referència a productes que permeten que el seu ús sigui reiterat i continuat, bé per les seves característiques (materials durables, resistents, de fàcil manteniment, etc.) o perquè en cas de desperfectes o avaries es poden reparar fàcilment per tornar a ser operatius.

La reutilització és l'antagonista de la cultura d'usar i llençar, amb el consum de productes efímers i fàcilment reemplaçables que, sota una mal entesa practicitat i comoditat pels consumidors, suposen un problema de sostenibilitat pel seu alt cost ambiental.

Practicar un consum responsable no només significa fer una compra verda, sinó que cal pensar en tot el cicle de vida del producte. També cal parar atenció a l'ús que en fem i, finalment, com gestionem el residu generat.

Reutilitzar també és donar, regalar o participar en iniciatives d'intercanvi i mercats de segona mà, com els que en dates assenyalades (Nadal, Setmana europea de la prevenció de residus, etc.) s'organitzen a Andorra a través d'organitzacions no governamentals o bé des dels Comuns, així com a iniciatives a internet (webs, xarxes socials). Aquestes iniciatives actualment formen part destacada del moviment conegut com **consum col·laboratiu**.

De vegades, però, la reutilització pot servir per canviar radicalment el rumb dels productes i destinar-los a un ús diferent. Amb ingeni i creativitat podem donar una segona vida als elements que tenim més a prop i emprar-los per satisfer altres necessitats que ens puguin sorgir en el nostre dia a dia.

Sabíeu que...

És evident que el preu, si no és el més important, és un dels principals criteris que fem a l'hora de decidir què consumim. No obstant això, el preu que paguem reflecteix realment el valor de les coses? Si fos així, com pot ser més barat comprar una poma que ve de Sud-amèrica que una poma que ve dels camps de pomers propers al Pirineu, si només comptant el que costa el transport ja no surten els comptes...?

L'**economia ecològica** va proposar fa temps el concepte d'**externalitat** per referir-se als efectes negatius o positius de la producció o del consum d'un bé que tenen una incidència sobre el seu entorn, però que no estan repercutits en els preus de mercat. És a dir, que quan nosaltres paguem el preu d'un quilo de pomes que vénen de molt lluny, molt probablement no estem pagant per conceptes com els impactes ambientals negatius que aquest model de producció comporta (emissions de CO₂, residus, explotació de recursos hídrics, consum de productes fitosanitaris i pesticides, etc.) ni de les conseqüències socials negatives que pot comportar. Llavors, qui paga aquesta factura? Les externalitats negatives repercuteixen en el conjunt del planeta, però molt especialment en la població de les zones més desfavorides on es concentren la major part de les pràctiques insostenibles.

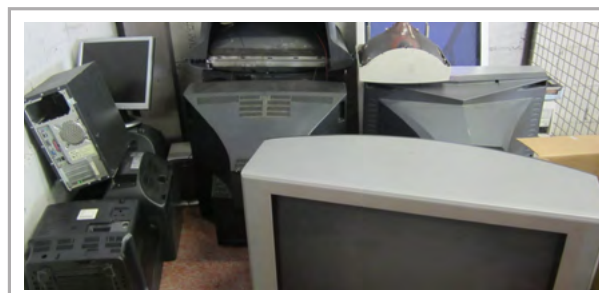
La pràctica d'un consum responsable també implica gestionar adequadament un producte que ha arribat irremediablement al seu final i esdevé un residu.

En aquest estadi del cicle de vida dels productes, el **reciclatge** és el procés que ens assegura que la cadena de consum responsable s'acompleix fins al final, donant una nova vida a les deixalles, recuperant matèries primeres i evitant l'abocament de residus. Una acció clau per a un correcte reciclatge és la **recollida selectiva**. Classificant cada deixalla al seu lloc aconseguim optimitzar-ne la gestió. Segons de quin residu es tracti, hi ha tres vies diferents per recollir-lo separatament:

Contenidors al carrer

Permeten separar les fraccions corresponents al vidre (contenidor verd), als envasos (contenidor groc), al paper i cartró (contenidor blau) i a l'oli (contenidor taronja). Sovint també poden trobar-se altres contenidors en espais públics destinats a la recollida selectiva de residus particulars com ara medicaments, roba o piles.

Deixalleries

En aquestes instal·lacions es recullen els residus que no es poden abocar als contenidors del carrer, com ara el vidre pla i els miralls, la ceràmica, els aparells elèctrics (equips informàtics, electrodomèstics, etc.), les joguines, la ferralla, les radiografies, els pneumàtics, els dissolvents, les pintures o les bombetes i fluorescents, entre d'altres.

Gestors de residus autoritzats

Es tracta d'empreses autoritzades per l'administració que s'encarreguen de la recollida selectiva de certs tipus de residus (ferralla, oli vegetal, tòners, etc.). Estan adreçats especialment a empreses o entitats.

La pràctica del consum responsable no necessita de grans accions, sinó de petits gestos ben fonamentats en el coneixement i la reflexió d'allò que fem i de les seves conseqüències.

1. Alimentació

La producció d'aliments és una de les activitats més importants que relaciona als éssers humans amb la natura, però alhora, a causa de la magnitud de la població al planeta, és una de les més impactants, tant pel medi ambient com per les persones.

Això es deu al fet que el model actual es basa en un únic objectiu: incrementar la producció encara que per fer-ho siguin necessaris un consum intensiu i insostenible de recursos naturals (aigua, terra), energia (combustibles fòssils) i productes químics (adobs, fitosanitaris, etc.).

Sabíeu que...

Cada dia necessitem entre 2.000 i 3.000 litres d'aigua per produir els aliments que mengem. És aigua que tot i consumir-la no la veiem directament. Per això s'anomena **aigua virtual**.

Els cost d'aigua que hi ha darrera d'alguns aliments i que no veiem és, per exemple:

- 1 ou = 200 litres
- 1 kg de patates = 900 litres
- 1 tomata = 13 litres
- 1 kg d'arròs = 3.500 litres
- 1 kg de vedella = 10.000-15.000 litres
- 1 tassa de cafè = 140 litres
- 1 tassa de te = 40 litres

La factura ambiental de la producció d'aliments s'ha vist agreujada amb la globalització. Mesures econòmiques com separar cada cop més les àrees productores dels grans centres de consum (normalment les grans ciutats) a costa d'augmentar la despesa en transport, així com canvis culturals en les dietes, gustos i modes (volem poder menjar de tot i tot l'any) han contribuït a que els impactes socioambientals de l'alimentació siguin cada cop més grans.

Per tots aquests motius, la base d'un consum responsable en la compra d'aliments és optar pels que en les seves fases de producció, elaboració, distribució i venda vetllen per la sostenibilitat. Alguns gestos que ens poden ajudar en aquesta tria són:

→ Triar **productes de proximitat** (productes **quilòmetre zero**) i **de temporada**. En tenir un circuit geogràfic i temporal més curt, aquests productes tenen beneficis ambientals i econòmics evidents; minimitzen els costos de la distribució i el transport i contribueixen a reforçar el teixit econòmic del sector primari local i regional, un fet que ajuda a mantenir el paisatge rural viu i actiu. D'altra banda, la salut també es veu afavorida, ja que aquest tipus d'aliments conserven més propietats nutritives (vitamines, etc.) i organolèptiques (aroma, sabor, etc.) que no pas els procedents de zones llunyanes. Igual que amb els productes ecològics, les ecoetiquetes ens poden ajudar a identificar-los.

→ Optar per productes procedents de la **producció agrària ecològica** i productes de **comerç just**. D'aquesta manera ens assegurem que han estat produïts de forma sostenible, tenen totes les garanties sanitàries i tenen un valor sociocultural afegit. Les ecoetiquetes ens poden ajudar a identificar-los ([vegeu el capítol 7](#)).

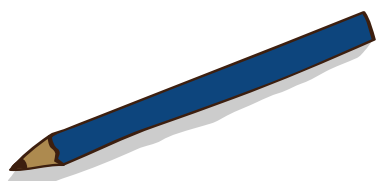
→ **Prevenir la producció de residus** a l'hora de consumir aliments i begudes, com per exemple evitant els embolcalls i els envasos innecessaris (com ara les monodoses) i els elements d'un sol ús (gots, plats, coberts o el paper d'alumini). Hi ha alternatives que no necessiten envàs (compra a granel), reutilitzables i duradores per fer un aprofitament més sostenible dels aliments, tant a casa com a fora de casa (una tassa a l'oficina per evitar un got de plàstic a la màquina de cafè, carmanyoles per a l'esmorzar, ampolles d'aigua de l'aixeta en comptes d'aigua embotellada, etc.).

→ **Informar-nos** i no consumir aliments o derivats transgènics i aliments que han estat produïts sense ètica ni respecte pels drets humans o ambientals (per exemple maltractament animal).

Tanmateix, el consum responsable d'aliments no acaba en la compra, sinó que també es pot practicar en la manera com mengem i, especialment, en la prevenció del **malbaratament alimentari**, és a dir, llençar a les escombraries menjar apte per al consum.

Sabíeu que...

- Tot i que la majoria de cops pensem que nosaltres no malbaratem menjar, s'estima que cada any als països europeus es desapofiten 35 kg de menjar en bon estat per persona.
- Les llars europees llencen a les escombraries l'equivalent a 100 bilions d'euros en aliments.
- Segons Intermón OXFAM, actualment es malgasta més menjar del que podria ser consumit per totes les persones que passen fam.
- A més de suposar un desapofitament de totes les matèries primeres i l'energia que s'han invertit en la producció i distribució, els aliments que acaben a les escombraries esdevenen un residu amb conseqüències ambientals que cal gestionar. Per exemple, la descomposició de les restes de menjar llençades als abocadors són responsables del 14% del total d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle a l'atmosfera a escala mundial.

Alguns consells que ens poden ajudar a prevenir el malbaratament alimentari són:

- **Fer llista d'anar a comprar**; revisar la nevera, el rebost i el congelador i així comprar només el que manca i evitar coses que ja es tenen.
- **Comprar en quantitats adequades** i evitar comprar les ofertes en molta quantitat; el producte més car és el que no es fa servir i es llença.
- **Planificar els àpats per a uns dies.**
- **Mirar les dates de caducitat dels aliments** i, en els armaris, situar al davant els que cal consumir abans.
- **Endreçar el rebost** per evitar oblidar què hi tenim i què es pot fer malbé.
- **Cuinar i servir la quantitat justa de menjar** i evitar que en sobri.
- **En cas que sobri menjar**, mirar d'aprofitar-lo per fer altres receptes: amanides, pasta, cremes, croquetes, etc.

El malbaratament alimentari és un problema que, a més dels factors humans i socials que comporta (fam, malalties, pobresa), agreuja la factura ambiental amb el planeta.

2. Roba i complements

La roba i els complements són un dels principals béns de consum del nostre dia a dia. Més enllà de la necessitat de la roba, la moda i la incidència de la publicitat han condicionat un flux elevat de consum de productes tèxtils que s'accentua en els països desenvolupats.

Aquest consum elevat és, alhora, l'avantsala de l'alt ritme amb què llencem la roba; en aquest sentit, s'estima que cada habitant de la UE genera entre 2 i 7 kg de residu tèxtil a l'any.

Sabíeu que...

- El cotó requereix entre 1.000 i 8.000 litres d'aigua per quilo per cultivar-lo.
- S'estima que per fabricar uns texans es consumeixen uns 3.000 litres d'aigua.
- Dels més de 25 milions de treballadors de la indústria tèxtil mundial, el 90% són dones joves, i 3 de cada 5 no tenen cap seguretat laboral o prestació social.

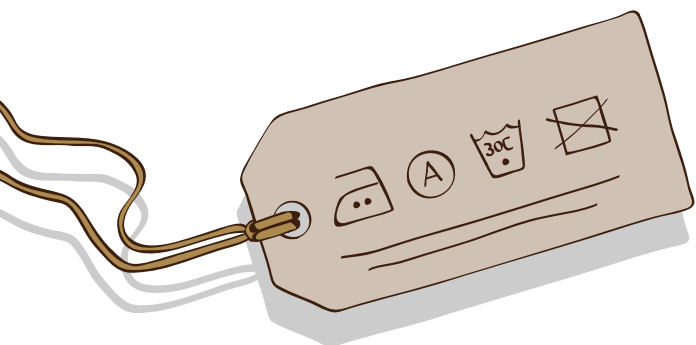

S'estima que el consum tèxtil a Europa és de 20 kg per persona i any, molt per sobre de la mitjana internacional propera als 8 kg per persona i any.

L'alternativa del consum responsable s'aplica a tota la cadena de compra i ús d'aquests productes:

- **Comprar segons les nostres necessitats**, tant en termes d'ús i utilitat com per les característiques pròpies del producte (durabilitat dels materials, resistència i qualitat, facilitats en la seva cura, etc.); d'aquesta manera vetllem des d'un inici per optimitzar la seva vida útil.
- **Informar-nos** i escollir productes i empreses que respectin criteris ambientalment sostenibles, com ara la reducció dels impactes en l'extracció de les matèries primeres o els processos productius, i criteris ètics. Tot i que en la major part dels casos aquesta informació és difícil de conèixer, com a consumidors disposem d'ecoetiquetes que ens poden ajudar a l'hora de fer aquesta tria ([vegeu el capítol 7](#)) i, a més, podem obtenir més informació a la xarxa ([vegeu el capítol 8](#)).
- Si la roba s'ha fet malbé, nosaltres mateixos amb una mica de paciència o bé els professionals poden **arranjar-nos els desperfectes**. Refer costures, canviar cremalleres trencades, cosir botons caiguts o simplement personalitzar la nostra roba (com per exemple es fa amb les tècniques de *patchwork*) o refer-la a mida és suficient per donar més vida al nostre vestuari o fins i tot renovar-lo i donar-li un nou aire.

- **Fer un bon ús de la roba** i mantenir-la adequadament és clau per fer-la durar més i en bones condicions. D'entrada, la millor manera de cuidar-la és respectant les especificacions del fabricant que trobem a les etiquetes dels productes, però també podem contribuir-hi amb bones pràctiques com ara evitar productes de neteja tòxics o abrasius i estendre i guardar la roba protegida de factors que la puguin alterar (com ara l'acció directa del sol).

Sabíeu que...

- La roba i els complements són sovint elements que regalem, però cal tenir present que regalar és una acció que pot fer-se d'una manera més responsable, evitant el consum en massa i poc reflexiu del qual a vegades ens encomanem, especialment en determinades dates assenyalades de l'any.
- Per aquest motiu, una molt bona alternativa són els **regals immaterials**. Què vol dir això? Doncs que en comptes de regalar objectes físics el que es regalen són experiències i activitats culturals (entrades de museus, cinema, teatre, concerts, circ, subscripcions a revistes, etc.), d'esport i aventura (forfets d'esquí, entrades per patinatge, excursions a cavall, vols en parapent), gastronòmiques (sopars, tast de vins o de melmelades), de salut (balnearis, tractaments de bellesa) o viatges.
- Entre els beneficis ambientals de les opcions immaterials destaca la prevenció de residus, ja que en no regalar objectes físics, a priori deixem de produir els residus que s'hi podrien associar, especialment els embalatges o les piles, els recanvis, o els mateixos objectes en quedar inservibles (atroïnats, espatllats, etc.).

Un cop la vida útil de la nostra roba arriba a la seva fi, podem optar per donar-la, tant a amics o familiars com a institucions que s'encarreguen de recollir-la amb fins socials, com ara Càritas. Una altra destinació de la roba i dels complements en desús poden ser els mercats i les botigues de segona mà, tant per vendre-la com per comprar, com és el cas del material esportiu, o bé peces de roba que per les seves particularitats s'han fet servir relativament poc com passa amb la roba dels nadons.

Però si la roba no està en bon estat, encara pot tenir una altra utilitat, com ara servir com a drap de neteja. Si finalment, però, no podem reutilitzar la roba, cal recordar que la seva destinació són les deixalleries, on rebrà una gestió correcta com a residu.

3. Aparells electrònics i elèctrics

De la quantitat i diversitat d'objectes de consum diari, segurament els aparells electrònics i elèctrics són dels més habituals i abundants. Tenim televisors, telèfons, torradores, microones, ordinadors, aspiradores, i més i més aparells nascuts de l'electrònica, però també tenim il·luminació a les nostres llars gràcies a les bombetes. Què tenen en comú tots aquests elements? Doncs que funcionen gràcies a l'energia i per aquest motiu gran part del seu consum responsable es fonamenta en el seu ús racional. Alhora, però, cal no perdre de vista la necessitat de valorar aparells electrònics i elèctrics en clau d'utilitat per evitar-ne la sobreabundància innecessària i la compra compulsiva.

El resultat de fer un ús racional de l'energia a casa, a la feina o a l'escola és, a més d'un estalvi econòmic en la factura de la llum, la reducció dels impactes ambientals negatius que s'hi associen, com les emissions contaminants a l'atmosfera (CO₂ i altres gasos d'efecte d'hivernacle) i les conseqüències que se'n deriven (canvi climàtic).

La **il·luminació** dels nostres espais quotidians és una part important d'aquest consum tecnològic, que traduïda en termes energètics equival aproximadament a una cinquena part del consum total d'energia d'una casa. Per fer-ne un ús més responsable cal preguntar-nos abans de tot si ens cal llum artificial o en tenim prou amb llum solar que, a més de ser inesgotable i tenir impacte zero, és gratis. D'aquesta manera, distribuint bé els espais per aprofitar-la i emprant adequadament persianes i cortines podem reduir molt la despesa d'energia.

Ara bé, si amb la llum natural no en tenim prou i ens cal il·luminació elèctrica, és important recordar que per fer un consum més responsable de l'energia és suficient amb:

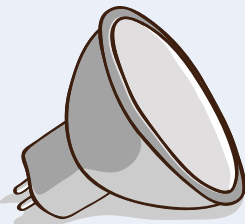
- **Adaptar la intensitat i la distribució de la il·luminació** a les nostres necessitats i evitar en tot moment llums encesos si no són necessaris.
- **Mantenir les bombetes i els fluorescents nets**, ja que la brutícia acumulada en redueix molt el rendiment.
- Conèixer i **optar pels sistemes d'enllumenat més eficients** entre tota la varietat de llums que trobem al mercat, per això és important saber **qui és qui en les bombetes**.
- Un cop les bombetes o els fluorescents no funcionen cal portar-los a la deixalleria per assegurar-ne la gestió correcta com a residu.

Qui és qui en les bombetes?

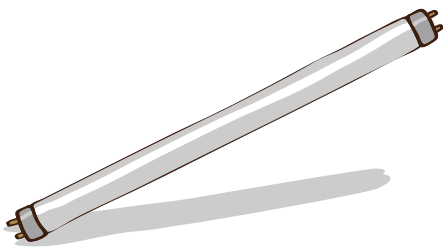
Llums tradicionals

Les bombetes de fil metàl·lic incandescent són les més econòmiques però, alhora, les menys sostenibles i rendibles ja que consumeixen molta energia en relació amb la llum que fan (es perd quasi el 95% de l'energia en forma de calor) i tenen una vida útil menor a qualsevol altre sistema (aproximadament 1.000 hores).

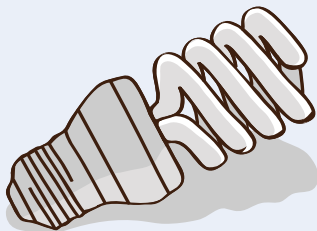
Llums halògens

Consumeixen aproximadament un 40% menys, tenen més lluminositat i més vida útil que les bombetes tradicionals (entre 2.000 i 3.000 hores).

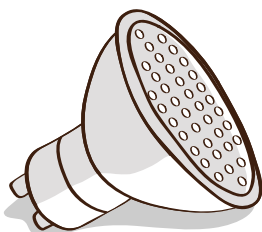
Tubs fluorescents

Consumeixen fins a 3/4 parts menys d'energia que una bombeta tradicional i duren molt més (entre sis i deu anys). Són més recomanables en zones on cal una il·luminació continuada, ja que s'evita encendre-les i apagar-les reiteradament (s'estima que només l'encesa equival al consum d'una hora).

Llums de baix consum

Aquestes bombetes fluorescents en forma compacta són una opció interessant perquè, tot i que el seu cost és més elevat, només consumeixen el 20% d'una bombeta tradicional i, en canvi, duren fins a deu vegades més. No obstant això, com els tubs fluorescents, però en menor mesura, contenen una certa quantitat de mercuri.

Leds

Ara per ara, tot i que el seu preu és elevat, són l'alternativa més sostenible, ja que són les bombetes més eficients en l'ús de l'energia (gairebé no dissipen calor i emeten llum de qualitat gairebé des del moment en què s'encenen), les que menys consumeixen (l'estalvi en relació amb una bombeta tradicional és del 90%, amb una halògena del 80%, i amb un fluorescent del 50%), i a més tenen una durabilitat molt llarga (fins a 50.000 hores) i no contenen mercuri.

Sabíeu que...

- Segons Greenpeace, als països desenvolupats els **telèfons mòbils** tenen un cicle de vida de només 2 anys. S'estima que cada any s'eliminen uns 105 milions de telèfons mòbils a Europa.
- Estan compostos per una gran diversitat de materials que a grans trets són: plàstics (60%), vidre i ceràmica (15%), metalls (25%), entre els quals trobem coure i ferro, però també alumini, níquel, cobalt, liti, cadmi o metalls preciosos com l'or, la plata o el platí.
- Més del 90% dels components dels telèfons mòbils es poden recuperar i reutilitzar. El reciclatge més costós és el de les bateries, perquè contenen metalls potencialment tòxics com el níquel i el cadmi.
- A Andorra els telèfons vells o en desús es poden dipositar a les deixalleries, així com als punts de recollida que s'habiliten durant campanyes especials, com la de la Fira d'Andorra la Vella, on en les darreres edicions s'han recollit més de 1.000 telèfons i més de 600 carregadors cada any.

A més de la il·luminació, els elements tecnològics que més tendència tenim a associar al consum d'energia són els **aparells electrònics i elèctrics**. Aquesta categoria incorpora els electrodomèstics de línia blanca (neveres, rentadores, etc.) i també aparells electrònics com televisors, equips informàtics, tauletes, càmeres de fotos, reproductors mp3 o telèfons mòbils.

En les darreres dècades el consum d'aquest tipus de productes s'ha multiplicat i accelerat a causa del desenvolupament tecnològic i de la globalització de les seves aplicacions en la vida quotidiana, un fenomen que ha donat lloc a:

- Un increment desmesurat de consum de matèries primeres, tant en quantitat com en diversitat, que provoca importants impactes mediambientals a causa de la seva extracció, que en alguns casos es fa mitjançant processos altament contaminants.
- Un augment del consum de l'energia, tant per fer funcionar els aparells com per les fases prèvies (extracció de materials, fabricació, etc.) i posteriors al seu ús (gestió de residus).
- Un gran problema de residus, perquè de la mateixa manera que s'han multiplicat el ritme i la diversitat de consum, també s'ha disparat el ritme en què convertim en residu allò que hem comprat, un concepte més ampli que no fa només referència als aparells electrònics i que es coneix com **obsolescència**. L'obsolescència ha contribuït a que any rere any es llencin a les escombraries tones i tones d'aparells retirats per avaries, mal funcionament o simplement per quedar antiquats, una categoria de residu denominada col·loquialment "ferralla electrònica" (o pel seu nom anglès *e-waste*), que s'ha convertit en un important problema ambiental a tot el món. El seu impacte es deu no només a la quantitat sinó també a la perillositat i toxicitat d'alguns dels seus components com són alguns metalls.

A Andorra, s'estima que cada habitant produeix uns 4 kg de residus d'aparells elèctrics i electrònics per any.

Per aquests motius és important atendre criteris de consum responsable com ara:

- Comprar **si realment és necessari** per tal d'evitar l'obsolescència dels aparells de què ja disposem.
- Adquirir aparells que, per les seves dimensions, s'adaptin millor a les nostres necessitats, ja que normalment **com més gran és l'aparell més consumeix**.
- Escollir productes que **minimitzin l'ús de materials**, especialment components contaminants o altament impactants, que funcionin amb piles o bé que facilitin els futurs processos de reciclatge.
- Optar per aparells amb **tecnologies que consumeixen menys energia** per fer la mateixa funció, com per exemple els que tenen una categoria "A" en l'etiqueta energètica de la UE ([vegeu el capítol 7](#)) o com per exemple la tecnologia LED (bombetes però també per exemple televisors LED, més eficients que els LCD i molt més que els de tub catòdic).

- Triar productes que tinguin un **cicle de vida útil llarg**. Algunes característiques que milloren aquest aspecte són, per exemple, que es puguin reparar fàcilment (servei tècnic, recanvis, etc.), o bé que es puguin ampliar (per exemple memòries d'ordinadors).
- Triar les funcions i les solucions que **redueixen el consum d'energia** dels electrodomèstics, com per exemple els programes curts (o eco), rentar a baixa temperatura (amb la qual s'estalvia entre un 75% i un 90% d'energia) o cuinar amb tapadora (l'estalvi aproximat és del 20%).
- Fer servir els aparells el temps just i **apagar-los i desconnectar-los** de la corrent quan no els fem servir per tal d'evitar el **consum fantasma** d'energia. Encara que no ho sembli, fer servir el mode en espera o repòs té un cost energètic molt elevat que pot arribar a ser de fins un 15% del consum de l'aparell en funcionament.
- Fer servir **energies renovables** sempre que es pugui, com ara les plaques solars que incorporen alguns aparells com ràdios o carregadors de telèfon mòbil.
- **Reparar** els aparells elèctrics i electrònics en cas d'avaría per allargar-ne la vida útil.
- L'aparell que ja no ens és útil potser sí que ho és per a algú altre. Podem optar per la **reutilització** en iniciatives d'intercanvi, la donació, o bé la compravenda en mercats i botigues de segona mà.
- Un cop els aparells electrònics i elèctrics (els cables també) i les piles i bateries ja no són operatius ni es poden reparar, cal portar-los a les deixalleries i als punts de recollida selectiva establerts per tal d'assegurar-nos que es gestionaran correctament.

4. Mobles

El mobiliari del nostre dia a dia és un altre element important susceptible de ser entès en clau de consum responsable i compra verda, pel gran ús quotidià que se'n fa i per la important demanda de materials que suposa. Per aquests motius, les propostes de consum responsable han d'anar encaminades a reduir-ne l'impacte ambiental i optimitzar-ne el cicle de vida, tenint en compte aspectes com:

- **Pensar en la necessitat real** que tenim, i en cas que sigui necessari comprar, optar per les solucions pràctiques que incrementin la utilitat, com ara els mobles multifuncionals, modulars, plegables, mòbils, etc. De fet, no és difícil trobar aquest tipus d'alternatives al mercat atès que el mobiliari és una de les branques més tractades per l'ecodisseny.
- Adquirir mobiliari amb materials i acabats de qualitat, resistents o que siguin fàcilment reparables, de manera que s'asseguri una **vida útil més llarga**.
- Rebutjar mobles elaborats amb matèries primeres que provenguin de pràctiques il·legals (tala abusiva, especulació, etc.) o que facin servir processos i substàncies tòxiques o contaminants. Davant del dubte, podem optar per comprar **productes ecoetiquetats o certificats** per assegurar-nos que han estat elaborats amb criteris de sostenibilitat ([vegeu el capítol 7](#)).
- **Triar productes i matèries primeres de proximitat**, com ara la fusta d'arbres autòctons en detriment de fustes tropicals. D'aquesta manera en reduïm els impactes associats a l'extracció, al cost energètic del seu transport, i de pas fomentem el sector primari local i els beneficis ambientals de la gestió forestal.
- **Allargar la vida** del nostre mobiliari, mantenint-lo en bones condicions i fent-ne un bon ús (evitar els cops o les abrasions com les que provoquen alguns productes de neteja poc recomanables).
- **Reparar** les parts trencades o intercanviar les malmeses (fundes, entapissats, etc.) sempre que sigui possible. Encara que en ocasions pugui semblar que els mobles presenten molts desperfectes, una bona restauració pot ser molt efectiva, a més de ser una pràctica artística de valor afegit.
- En cas que la utilitat ja no sigui l'adequada per nosaltres, és possible donar més vida al mobiliari en circuits de donació, intercanvi o de mercats de segona mà, ja estiguin organitzats per entitats solidàries i ONG que disposen de botigues, com per exemple UNICEF o Carisma a Andorra, o bé per iniciatives que tenen a Internet la seva plataforma.

Una bona solució és fer servir la imaginació per construir mobles a partir d'altres materials, sovint sobrants, com per exemple fer servir palets per fer llits o taules, taules de surf de neu per fer bancs, etc. La xarxa és plena d'idees i webs creatives en les quals podem trobar mil i una opcions de reciclatge.

5. Material escolar i d'oficina

Tant en l'activitat laboral diària, especialment en el cas de les oficines, com a les escoles o als espais de lleure es fan servir grans quantitats de materials, tant fungibles, és a dir, que es consumeixen amb l'ús (com el paper, el material d'escriptura, els tòners de tinta i cartutxos d'impressora, etc.), com no fungibles. La pràctica diària d'aquest consum fa que sovint no es pari atenció a la magnitud global, però posats a calcular, les xifres són certament notables. Per exemple, s'estima que el consum de paper en oficines a tot el món és d'uns 120 mil milions de fulls de paper a l'any. Impactant, oi?

Sabíeu que...

La factura ambiental i social del consum de **paper** al món és molt elevada en gran part per l'activitat de les indústries papereres, les quals:

- Consumeixen 4 de cada 10 arbres talats al món, contribuint a la desforestació global del planeta.
- A causa dels processos i productes químics, són de les indústries més contaminants del planeta, a part de ser de les que gasta més quantitat d'aigua i de les cinc primeres en consum d'energia.

Per aquest motiu, el consum de paper reciclat és una opció més sostenible que el tradicional. A més de no consumir matèria primera forestal (per fer 1 kg de paper reciclat només cal 1,1 kg de paper recuperat), per fabricar-lo s'inverteix només una tercera part de l'aigua i la meitat de l'energia que cal per elaborar el paper tradicional.

Per fer més sostenible aquest consum de materials es poden aplicar bons consells que a més suposen un estalvi econòmic, com ara:

- **Compartir** productes que siguin d'un ús poc freqüent i que per tant no sigui necessari tenir-los multiplicats indiscriminadament (com per exemple les grapadores).
- Implementar alternatives que **estalviïn el consum de recursos**, com per exemple emprar mitjans electrònics en comptes de fer ús del paper i la tinta per imprimir.

Un cop tenim clar què cal comprar és quan entren en joc criteris de compra verda com:

- **Triar materials i productes certificats o ecoetiquetats** per tal d'assegurar-nos que són més sostenibles ([vegeu el capítol 7](#)). Aquest punt és especialment important en la compra de productes que inclouen químics (pintures, cola i adhesius, etc.).
- Adquirir productes en els quals s'hagi estalviat matèria primera i energia, com per exemple en els **productes reciclats**; el paper sol ser el més important, però actualment és possible trobar alternatives reciclades de gran quantitat de consumibles com bolígrafs, arxivadors, carpetes, etc.

- **Prioritzar els productes de vida llarga** i bona qualitat com per exemple els reutilitzables o recarregables, en comptes de productes d'un sol ús.
- **Prevenir la producció de residus**, especialment d'envasos, evitant embolcalls innecessaris (blísters, carcasses, etc.) o optant per grans formats en comptes d'individuals, sempre que estiguin en consonància amb la demanda.

La manera de fer servir aquests elements també és molt important a l'hora de fer-ne un consum responsable, i per això la reutilització resulta clau per allargar-ne la vida útil, com ara:

- Reomplir o reposar consumibles que permetin **més d'un ús** com els tòners i cartutxos d'impressores, bolígrafs i plomes, portamines amb recanvis, etc.
- **Reutilitzar** els recursos tants cops com sigui possible, com per exemple tornar a fer servir els sobres de correspondència o fer servir la part lliure del paper imprès només per una sola cara (2 cares, 2 usos); per això és molt útil disposar de caixes al costat de les impressores o fotocopiadores per desar-lo.
- Donar més vida als productes que ja no ens siguin d'utilitat però que sí que ho puguin ser per a altres persones, com per exemple intercanviant-los, regalant-los o participant de la compra venda en mercats de **segona mà**.
- Si finalment decidim llençar aquests productes, cal recollir-los selectivament sempre que sigui possible, per tal d'afavorir al màxim el reciclatge. Això és especialment important per a les fraccions que es recullen als contenidors de carrer com el paper i el cartró, els envasos (embalatges, films, etc.), i també per residus especials que cal portar a la deixalleria com piles, tòners d'impressores, cartutxos de tinta i altres consumibles d'ofimàtica (CD, DVD, etc.).

Sabíeu que...

El **passallibres** és una pràctica d'intercanvi de llibres que consisteix a deixar-los en llocs públics per tal que altres persones els recullin, els llegeixin i els tornin a deixar. A més del moviment internacional entorn a aquesta pràctica, a Andorra el projecte passallibres s'ha desenvolupat en el marc del Pla nacional de residus.

6. Productes de neteja, higiene, medicaments i altres químics

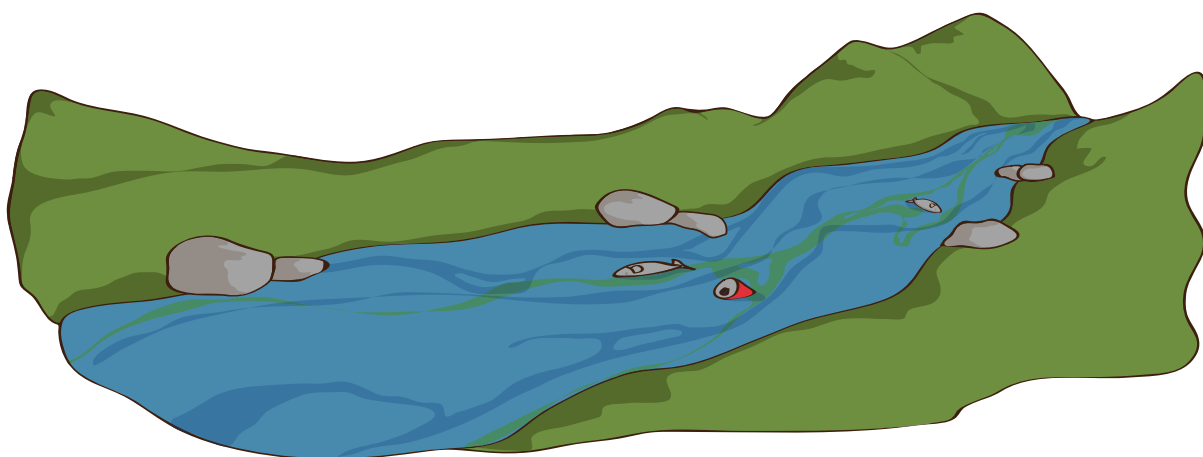
Avui en dia una gran quantitat i diversitat de productes químics i nous materials (com els plàstics) són emprats per una població cada cop més gran, per a moltes i molt variades aplicacions; des dels usos personals com els medicaments i la higiene, a insecticides, neteja, bricolatge o belles arts, i als usos relacionats amb l'activitat econòmica com la indústria o l'agricultura i la ramaderia.

D'ençà de la revolució industrial que la indústria química ha estat i és un dels pilars fonamentals en l'èxit i la globalització del model de consum que ha arribat fins als nostres dies, especialment la química basada en els derivats del petroli.

Les conseqüències ambientals d'aquest model de consum tan gran de productes químics són realment significatives:

- Explotació de matèries primeres i consum d'energia, en ambdós casos amb origen als derivats del petroli, cosa que comporta una gran dependència d'aquest recurs no renovable.
- Perills per la conservació de la biodiversitat, en explotar-se substàncies i compostos derivats de plantes o animals.
- Contaminació associada als processos extractius i de fabricació d'aquests productes, com són aigües residuals o tòxiques, emissions de gasos contaminants, etc.
- Contaminació vinculada a la dispersió no desitjada d'aquestes substàncies al medi, algunes potencialment perjudicials i tòxiques. Resulta especialment significativa en el cas de les aigües, però afecta a també els sòls, l'aire i els éssers vius, com per exemple els episodis de **bioacumulació** en els teixits dels animals i les plantes.
- Elevada producció de residus especials de difícil gestió, especialment els que presenten més perillositat (inflamables, corrosius, etc.) o toxicitat.

Sabíeu que...

En contraposició a la indústria química tradicional i fruit de la preocupació pels seus efectes negatius, en la darrera dècada del segle XX pren forma un moviment anomenat **química verda o química sostenible** enfocat a la recerca i la pràctica d'una química respectuosa i segura amb el medi ambient. Alguns dels seus principis inclouen aspectes com prevenir la contaminació i la producció de residus des de l'origen, minimitzar la toxicitat i la perillositat tant de substàncies com de processos i vetllar per reduir el consum de matèries primeres i energia. Fruit d'aquesta química verda és possible trobar en el mercat productes alternatius als tradicionals més respectuosos i més segurs amb el medi ambient i les persones.

Per totes aquestes raons, un consum responsable de productes químics és una acció clau en la millora de la sostenibilitat. En aquest sentit, alguns bons consells que cal considerar són:

- **Dosificar correctament** els productes per tal d'evitar-ne l'abús i el malbaratament. No sempre més quantitat de producte significa millor resultat. Alhora, els productes concentrats són més recomanables, perquè amb menys quantitat de producte s'aconsegueix el mateix resultat.
- **Informar-nos sobre la composició** dels productes per evitar els que són tòxics o contaminants, així com els que han estat produïts amb processos o compostos contaminants o potencialment tòxics. No sol ser fàcil esbrinar què hi ha darrere dels productes, tant per la quantitat com la qualitat de la informació de l'etiqueta (noms i abreviatures químiques massa tècniques) com per la confusió que aporten dissenys i accions de màrqueting. Un exemple és l'ús indiscriminat de termes com "natural" o "ecològic" que actuen com a reclam publicitari, especialment en els productes d'higiene personal. Per aquest motiu, contrastar bé la informació o confiar en les ecoetiquetes ([vegeu el capítol 7](#)) ens pot servir per facilitar i orientar amb garanties la tria.
- **Comprar només allò que necessitem**, tant en quantitat com en qualitat, segons el consum. Triar productes i substàncies polivalents, per exemple els productes de neteja multiusos poden ser una opció molt interessant.

- **Optar per ecoproductes i productes naturals** abans que productes químics sintètics. Actualment en el mercat és possible trobar multitud de productes sostenibles certificats com a alternativa als comuns (productes de neteja ecològics i sostenibles, d'higiene personal, etc.), particularment a les botigues especialitzades. En el cas de voler saber remeis i solucions tradicionals, només cal preguntar als padrins i padrines les alternatives que feien servir o bé mirar de cercar informació a Internet.
- Entre dos productes similars, **triar el que té un impacte ambiental menor**, com per exemple optar per pintures a l'aigua en comptes de pintures amb dissolvents, o el que minimitza els residus.
- **Rebutjar productes que han estat produïts sense ètica social ni ambiental**, com ara productes fabricats sota condicions laborals indignes o, per exemple, productes testats en animals.
- **Prevenir la producció de residus d'envàs**, per exemple evitar l'excés innecessari de molts tipus de productes, optar per formats reutilitzables o amb menor impacte ambiental (com ara vaporitzadors en comptes d'esprais) o triar envasos de més capacitat envers flascons petits sempre que sigui possible.

Un cop s'han esgotat o ja no ens són necessaris, tancar correctament el cicle de vida d'aquest tipus de productes és molt important per assegurar un consum responsable. Per això és clau fer una recollida selectiva adequada i donar a cada residu la gestió que li pertoca, a fi d'evitar riscos tant per al medi ambient com per a les persones. En aquest sentit, cal diferenciar entre:

- **Envasos de productes de neteja o higiene comuns**, com pots de xampú, de detergent, suavitzants, etc.; la recollida selectiva es fa als contenidors grocs del carrer.
- **Envasos especials com aerosols**; no es recomana fer-ne la recollida en contenidors de carrer, sinó a la deixalleria.
- **Productes potencialment perjudicials** com pintures i vernissos sobrants, tints, dissolvents, oli mineral, productes fitosanitaris; aquests productes i els seus envasos es consideren residus especials i la recollida selectiva es fa a les deixalleries.

Sabíeu que...

Els medicaments caducats o sobrants es poden portar a les deixalleries i també als contenidors especials que es troben als 10 centres d'atenció primària i de salut del país. Des de l'any 2008 s'ha recollit una mitjana de 10 tones de medicaments caducats cada any. Aquests medicaments s'exporten a plantes de l'estranger on s'eliminen de manera controlada, sense perjudicis per a la salut de les persones ni per al medi ambient.

7. Qui és qui en les ecoetiquetes?

En la pràctica, l'única manera de saber si un producte respecta els principis del consum responsable, i per tant ens permet fer una compra verda, és revisant la informació que el fabricant o distribuïdor ens dona. Aquesta informació en la majoria dels casos es recull en l'etiquetatge, i també malauradament molts cops es fa difícil d'entendre pels consumidors. Maniobres comercials a part, la pràctica d'un consum responsable implica que siguem nosaltres els qui parem molta atenció a les etiquetes, i per tant, a allò que comprem, i els qui triem les opcions que respecten els seus principis.

Si la informació per fer la nostra tria és escassa, deficient o fins i tot inexistent, és important recordar que com a consumidors tenim dret a exigir informació per saber què estem comprant.

Les **etiquetes ecològiques** o **ecoetiquetes** són una alternativa pensada per simplificar als consumidors la identificació i tria de productes i serveis més sostenibles, ja que gràcies a la visualització d'aquests distintius s'evita haver de fer anàlisis i valoracions extenses sobre aquests productes (els components, l'origen dels materials, la netedat dels processos, si és producte de proximitat o no, etc.) i alhora es reconeix comercialment la tasca de prevenció ambiental i sostenibilitat implementada per certes empreses.

D'ecoetiquetes n'hi ha moltes i de diversos tipus, per la gran quantitat de productes que cal certificar, la disparitat de criteris i el context geogràfic al qual fem referència, un fet que contribueix en algunes ocasions a confondre més els usuaris que no pas a facilitar-los la compra responsable, com passa amb la presència a l'etiquetatge d'altres símbols i senyals que, tot i semblar-ho, no són ecoetiquetes. Cal tenir present que el tret diferencial d'una ecoetiqueta respecte d'altres símbols és que al darrere hi ha una administració (parlem doncs d'ecoetiquetes oficials que estan regulades per legislació específica), un organisme o una entitat (ONG, etc.), que ha revisat i validat el producte o servei sota uns estàndards o criteris de qualitat i respecte pel medi ambient que el diferencien d'altres productes o serveis similars. És per això que conèixer les ecoetiquetes i saber en quins productes les podem trobar és una garantia per fer una compra verda i un consum responsable.

L'ús de mots com "bio" "eco" o "orgànic" en l'etiquetatge dels productes, utilitzats com estratègia de màrqueting per donar un suposat caràcter natural o respectuós amb el medi ambient, no significa que siguin ecoproductes o ecoetiquetes, i per tant no garanteixen que a la pràctica la seva sostenibilitat estigui certificada.

Algunes de les ecoetiquetes que es poden trobar més habitualment i que es descriuen a continuació només són una petita mostra de totes les que hi ha i la imatge gràfica amb el temps pot anar canviant. Fer servir Internet per identificar ecoetiquetes no conegudes, o simplement per saber-ne més, és una bona opció per millorar la nostra informació com a consumidors; algunes recomanacions sobre aquest tema es troben en la darrera part d'aquesta guia ([vegeu el capítol 8](#)).

Guia de les ecoetiquetes més habituals

Distintius oficials

Ecolabel

És el distintiu oficial més habitual que trobarem. L'atorga la Unió Europea després de l'avaluació del producte i la sol·liciten voluntàriament els productors (no és d'obligat compliment per a tots els productes). Certifica que els productes (higiene personal, electrodomèstics, roba, etc.) i serveis (per exemple hotels) tenen un impacte ambiental menor que d'altres similars en el mercat.

Distintiu de garantia de qualitat ambiental (Catalunya)

Per proximitat geogràfica podem trobar-nos amb aquesta ecoetiqueta oficial, atorgada per la Generalitat de Catalunya, en tot tipus de productes fabricats o serveis prestats a Catalunya que superin els requeriments de qualitat ambiental bàsics i obligatoris.

Àngel blau
(Alemanya)

Cigne blanc
(països nòrdics)

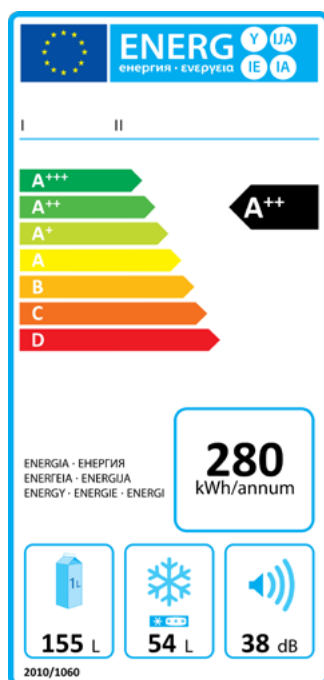

Green seal
(Estats Units)

Environmental choice
(Canadà)

Estalvi energètic

Etiqueta energètica de la Unió Europea

Es troba en electrodomèstics domèstics de línia blanca com els de fred (neveres, congeladors), a les rentadores, les assecadores, als rentavaixelles i els forns elèctrics i també en els televisors de nova fabricació. Mostra una classificació de l'eficiència de l'aparell, en comparació amb la mitjana de cada tipologia, mitjançant lletres i colors. Així, aparells A, B i C són aparells eficients que consumeixen entre menys del 55% i un 75-90% de mitjana; D i E són aparells que es mouen entre un 90% i un 110% del consum que fan la major part d'electrodomèstics de la seva tipologia, mentre que F i G són aparells de baixa eficiència que consumeixen més que la resta. El mateix passa amb els colors: el degradat va des del verd fosc (més eficient) fins al vermell (menys eficient) passant pel groc i el taronja. També s'inclouen tres categories d'eficiència superior per a productes nous designades amb un, dos o tres símbols "+" que acompanyen la classe A.

Alhora, a més de les esmentades classes energètiques, l'etiqueta també inclou dades sobre el consum d'energia anual, el nom del proveïdor i la identificació de l'aparell i informació addicional particular sobre característiques particulars de cada electrodomèstic, com ara el consum d'aigua, el soroll que produeix, la capacitat de l'aparell, etc.

Energy Star

Certificació dels aparells ofimàtics (ordinadors, escàners, monitors, etc.) més eficients en l'ús de l'energia.

Paper i cartró

Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC) i Forest Stewardship Council (FSC)

Dos organismes diferents que certifiquen que tant el procés extractiu de la matèria primera forestal com l'elaboració del producte resultant (paper, cartró, etc.) han respectat criteris de sostenibilitat ambiental i social pels boscos i els seus habitants (conservació de la biodiversitat i els recursos renovables, no especulació ni sobreexplotació, etc.).

Paper by nature

Ecoetiqueta que trobem en productes de paper transformat com ara llibres i llibretes, blocs, sobres, etc., respectuosos amb el medi ambient en les fases d'explotació i transformació.

Elemental Chlorine Free (ECF)

Paper blanquejat sense clor elemental (líquid).

Totally chlorine free (TCF)

Paper elaborat sense fer servir cap tipus de clor.

Alimentació

Andorra Producte Agrícola i Andorra Recepta Tradicional

Etiquetes atorgades pel Govern d'Andorra a productes agroalimentaris amb origen, producció, elaboració i transformació al país, i a productes que s'han obtinguin mitjançant una recepta tradicional, després que la persona interessada presenti les proves documentals que reflecteixin que es tracta d'una recepta inclosa en la tradició culinària andorrana.

Carn d'Andorra

Etiqueta que distingeix la carn de vedella originària d'Andorra, criada segons el sistema tradicional i transformada i controlada sota els procediments que marca la reglamentació de la indicació geogràfica protegida (IGP). Per tant, és un producte de proximitat o quilòmetre zero.

Agricultura ecològica de la Unió Europea

Ecoetiqueta oficial que trobarem als productes agraris i alimentaris (incloses les llavors o els productes aquícoles, però no els de caça o pesca de fauna salvatge) produïts a països de la Unió Europea sota els cànons de qualitat que marca la normativa (Reglament europeu d'agricultura ecològica), així com també en productes importats de fora de la Unió que compleixen aquestes mateixes normes.

Consell català de la producció agrària ecològica (CCPAE)

Per proximitat geogràfica, és possible trobar productes agroramaders certificats amb aquesta etiqueta oficial a Catalunya (altres regions espanyoles també disposen de distintius similars particulars).

Agriculture biologique

Per proximitat, també podem trobar aquesta etiqueta que designa els productes francesos d'agricultura ecològica que respecten la seva normativa nacional en aquest àmbit.

Marine Stewardship Council

Certificació del peix i marisc procedent de pesca sostenible atorgada per aquesta ONG.

Altres

Cosmebio

Segell propi de l'Associació de Professionals de la Cosmètica Natural i Orgànica de França.

Cosmos

Abreviatura de Cosmetics Organic Standard, és la certificació que agrupa diferents organismes europeus dedicats a la cosmètica natural i orgànica. Aquesta marca acompanya a altres certificacions (com per exemple Cosmebio) a les quals s'afegeix les paraules "cosmos natural", quan com a mínim el 95% dels components del producte són d'origen natural, i "cosmos orgànic", en què el mateix percentatge s'ha de complir per als compostos procedents de la producció ecològica.

Fairtrade

Etiqueta internacional no oficial que designa productes de comerç ètic, just i sostenible com ara productes agrícoles (cacau, cafè, cotó, etc.).

Eko

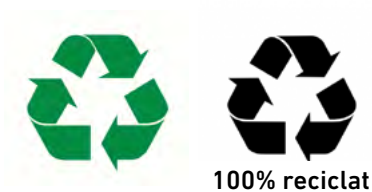
Etiqueta internacional no oficial que certifica productes tèxtils sostenibles.

Made in Green

Distintiu espanyol que certifica que els productes tèxtils han estat elaborats sense substàncies nocives per a la salut i el medi ambient i que s'han respectat els drets humans.

Altres símbols que **NO són ecoetiquetes** però que trobem sovint:

Cercle de Möbius

Símbol internacional del reciclatge. Quan hi apareixen només les fletxes, significa que el producte es pot reciclar. Si les fletxes són dintre d'un cercle significa que el producte està elaborat amb material reciclat, en la seva totalitat o en una part (llavors s'especifica el percentatge en tant per cent en el pictograma).

Punt verd

Tot i que ho sembla, no és una ecoetiqueta, ja que no fa referència a la sostenibilitat del producte, sinó que l'envàs es pot dipositar en un contenidor de recollida selectiva per ser reciclat.

Tidyman

Aquesta icona amb una figura humana que llença un residu en una paperera, coneguda popularment com tidyman, no és una ecoetiqueta com a tal, sinó que és una crida a la responsabilitat dels consumidors perquè dipositin els residus en els llocs adequats.

Bossa de plàstic reutilitzable

El logotip de la dreta és el que ens indica que una bossa de plàstic és reutilitzable, en principi més de 15 vegades. La seva validesa ve determinada per la impressió de la norma i l'entitat que ho certifica (llegenda escrita i logotips de l'esquerra). A Andorra està prohibida la distribució de bosses de plàstic d'un sol ús des del final de l'any 2013. Les bosses plàstiques reutilitzables certificades amb aquestes etiquetes són una de les alternatives que estableix la normativa.

Biodegradable, oxobiodegradable i compostable

Aquesta àmplia varietat de logotips indiquen que els materials amb què està fabricat un producte (per exemple midó de blat de moro o patata) es poden descompondre naturalment a través de l'acció biològica dels organismes vius (fongs, bacteris, etc.) en un període de temps concret (en el cas dels oxobiodegradables, la descomposició és més eficient perquè s'oxiden i es degraden, fins i tot sense aigua).

A Andorra no es fa recollida selectiva de la matèria orgànica, per tant aquest tipus de material es tracta com a rebuig a l'hora de gestionar els residus. Una alternativa domèstica que podem implementar és fer compost i així aprofitar aquests materials a més de les restes orgàniques de la cuina o el jardí.

8. Per saber-ne més

Publicacions

Economia i consum

Raj Patel (2010): *Cuando nada vale nada.*

Editorial Los Libros del Lince (255 p.)

Nicolás Ridoux (2009): *Menos es más: introducción a la filosofía del decrecimiento*

Editorial Los Libros del Lince (224 p.)

Serge Latouche (2009): *Petit tractat del decreixement serè*

Edicions Tres i Quatre (256 p.)

Productes i bones pràctiques

Jordi Bigues (2014): *Lletra petita*

Angle Editorial i Publicacions de TVC (192 p.)

Serge Latouche (2014): *Hecho para tirar: la irracionalidad de la obsolescencia programada*

Edicions Octaedro (120 p.)

Ajuntament de Barcelona (2008): *Som allò que vestim. Guia per al consum responsable de moda*

Guies d'educació ambiental, núm. 34. Sector de Manteniment i Serveis. Direcció d'Educació Ambiental (55 p.)

Ajuntament de Barcelona (2003): *Guia d'ecoproductes a la llar*

Guies d'educació ambiental, núm. 16. Sector de Manteniment i Serveis. Direcció d'Educació Ambiental (27 p.)

Documentals

Taste the waste (2011, Alemanya, 91 minuts)

Dirigit per Valentin Thurn. En aquest premiat film es recullen fets i testimonis entorn del malbaratament alimentari en tota la cadena de producció, comercialització, venda i consum, així com les seves conseqüències socioambientals, i les alternatives actuals a tot el món, que busquen com contrarestar-les.

Comprar, llençar, comprar (2010, Espanya-França, 52/74 minuts)

Documental dirigit per Cosima Dannonitzer sobre el cicle de vida dels béns i dels serveis, així com del concepte i els efectes ambientals i socioeconòmics de la pràctica industrial de l'obsolescència programada.

En xarxa

Indicadors ambientals al món - <http://vitalsigns.worldwatch.org>

La història de les coses - <http://storyofstuff.org/>

Projecte de divulgació sobre els problemes de sostenibilitat en el model de consum actual i sobre el cicle de vida dels productes.

Impacte ambiental dels productes - http://ec.europa.eu/environment/ipp/pdf/eipro_report.pdf

Informe de l'any 2006 elaborat pel Joint Research Centre de la Comissió Europea sobre el cicle de vida dels productes i els seus impactes.

Ouishare - <http://ouishare.net/>

ONG amb seu a França i delegacions internacionals dedicada al consum i l'economia col·laborativa.

Consumocolaborativo.com - <http://www.consumocolaborativo.com/>

Plataforma hispanoamericana dedicada al consum col·laboratiu.

Xarxa compra reciclat - <http://xcr.arc.cat/web/guest/coneixxcr>

Plataforma catalana d'oferta i demanda de productes reciclats, reciclables i/o biodegradables.

Agricultura Ecològica a la Unió Europea - http://ec.europa.eu/agriculture/organic/index_en.htm

Departament d'Agricultura - <http://www.agricultura.ad/>

Informació sobre la producció agrària i ramadera a Andorra i segells de qualitat del país.

Asociación vida sana - <http://vidasana.org/>

ONG dedicada a la promoció de l'agricultura biològica i l'alimentació saludable.

Ets el que menges - <http://www.etselquemenges.cat/>

Portal web sobre alimentació, salut i medi ambient.

Clean Clothes Campaign - <http://www.cleanclothes.org/>

Col·lectiu internacional de defensa de la producció tèxtil laboralment justa. **A Catalunya** - <http://robaneta.wordpress.com/>

Il·luminació eficient i bombetes - http://ec.europa.eu/energy/lumen/index_es.htm

Portal informatiu de la UE.

Portals amb idees creatives i reutilització

La Bioguia - <http://www.labioguia.com/>

Ecocosas - <http://ecocosas.com/>

Ecoinventos - <http://ecoinventos.com/>

Bookcrossing - <http://www.bookcrossing.com/>

Portal internacional de passallibres.

Ecolabel Index - <http://www.ecolabelindex.com/>

Guia internacional d'ecoetiquetes.

Ecolabel Europa - <http://ec.europa.eu/ecat/>

Cercador europeu de productes certificats.

Glossari

Bioacumulació

Procés pel qual una substància, normalment tòxica (metalls pesants, plaguicides, etc.) que penetren en els teixits i els òrgans dels éssers vius i no es metabolitzen, augmenta la seva concentració. Aquest efecte es fa més gran a mesura que pugem la cadena alimentària, de tal forma que els organismes consumidors més grans o més al final d'aquesta cadena incorporen més tòxics per bioacumulació que organismes petits o situats a l'inici de la cadena tròfica.

Cicle de vida

Conjunt d'etapes que formen la totalitat de l'existència d'un producte, des que "neix" fins que "mor", és a dir: extracció i processat dels materials, producció, distribució, consum i residu.

Comerç just

Forma alternativa de comerç que té com a objectiu canviar les relacions comercials globals entre els consumidors (a escala mundial normalment es parla de països rics o també dits occidentals o del nord) i els productors (països pobres o del sud) i incorporar-hi principis de justícia social i econòmica (treball digne, solidaritat, democràcia) així com el respecte als drets humans (cura dels infants, no discriminació de gènere, etc.)

Consum col·laboratiu

Moviment socioeconòmic i cultural actual basat en el canvi dels hàbits de consum des d'una dimensió individual fins a una concepció social o col·lectiva. Entre les alternatives que es promouen destaquen les accions d'intercanvi, l'ús compartit, el préstec o lloguer de béns, els serveis i la informació, emprant com a eina clau l'expansió de les xarxes socials i les plataformes de comunicació ciutadana.

Consum fantasma

Consum d'energia associat als aparells electrònics i elèctrics que estan en mode d'espera. S'associa generalment a dos conceptes: per una banda els consums de les funcions electròniques que es mantenen quan els aparells no estan en ús (com ara les pantalles amb rellotges i indicadors digitals) i per altra al temps d'espera, que facilita l'encesa amb comandament remot d'alguns equips com els televisors.

Ecodisseny (o disseny ecològic)

És la incorporació de criteris ambientals en les fases que componen el cicle de vida d'un producte amb el propòsit de prevenir o reduir l'impacte ambiental i mantenir i millorar la seva funcionalitat respecte a les altres alternatives que hi ha al mercat.

Ecoetiqueta

Distintiu que identifica i reconeix que un producte o servei és respectuós amb el medi ambient i la societat, i el diferencia d'altres productes similars però que no han seguit criteris de sostenibilitat en el seu cicle de vida.

Economia ecològica (o economia verda)

Tipus de model econòmic multidisciplinari contraposat a l'economia convencional que promou la millora del benestar de l'ésser humà i l'equitat i justícia social, així com la sostenibilitat ambiental.

Malbaratament alimentari

Llençar a les escombraries menjar en bon estat i apte per al consum. No es considera malbaratament alimentari llençar les restes alimentàries (ossos de la carn, espines del peix, closques, pells de les fruites i verdures, etc.).

Obsolescència

Fase final del cicle de vida d'un producte quan deixa de ser útil o de funcionar (obsolet). Es parla d'**obsolescència programada** quan un producte es dissenya perquè no sigui útil o deixi de funcionar en un temps determinat, i es redueix el seu cicle de vida com a incentiu per incrementar el consum. Un altre tipus d'obsolescència en un producte és la **induïda**. En aquest cas són les tendències de la moda les que fan que un producte es percebi com a obsolet tot i ser útil.

Producció agrària ecològica

En el cas dels productes vegetals són ecològics els que es cultiven sense adobs ni pesticides de síntesi química (fungicides, insecticides o herbicides) i que només empen adobs orgànics, minerals i fitosanitaris naturals. Els productes animals ecològics provenen d'una ramaderia respectuosa amb el bestiar (pel que fa a les condicions de vida), en la qual s'empra alimentació a base de productes ecològics i no s'autoritzen els antibiòtics. Els productes ecològics elaborats són productes agraris vegetals i animals transformats mitjançant tècniques que minimitzen les formes de contaminació i les pèrdues de qualitat, restringint l'ús d'additius i auxiliars tecnològics.

